

PROFESOR

prof. Veturia Ioana Ursa

**Consilierul psihopedagog și
parteneriatul grădiniță
familie
– cercetare empirică–**

EDITURA MERITOCRAT CLUJ-NAPOCA

ISBN 978-630-6502-74-5

prof. Veturia Ioana Ursa

**Consilierul psihopedagog și parteneriatul grădiniță familie
– cercetare empirică-**

EDITURA MERITOCRAT CLUJ-NAPOCA
2022

TEXT © Consilierul psihopedagog și parteneriatul grădiniță familie – cercetare empirică-
/prof. Veturia Ioana Ursa

Toate drepturile rezervate autorului

Consilier editorial: lect. dr. Tiberiu Irimia
Lector de carte: ing. drd. Paula Mândrean
Tehnoredactare: prof. Veturia Ioana Ursa
Coperta I-IV: prof. Alexandru Georgiu
Corectura: prof. Veturia Ioana Ursa
Grafică generală: prof. Alexandru Georgiu

Editura Meritocrat Cluj-Napoca
Tel. 0760 607 889, 0741 494 338
e-mail: meritocratj@gmail.com

© 2022 Editura Meritocrat Cluj-Napoca

Toate drepturile grafice asupra acestei ediții aparțin editurii Meritocrat, orice reproducere sau modificare, indiferent de formă și suport, neautorizată urmând să suporte consecințele legii.

Responsabilitatea calității corecturii textului din această carte aparține autorului.

Consilierul psihopedagog și parteneriatul grădiniță familie – cercetare empirică-

**Prof. pentru învăț. primar și preșcolar Ursa Veturia Ioana
Școala Gimnazială Tiha-Bârgăului**

1. Tipul și orientarea cercetării

În cercetarea de față, demersul investigativ s-a realizat din combinarea celor două tipuri fundamentale de cercetare: cercetarea cantitativă și cercetarea calitativă. Tocmai de aceea, opțiunea a fost pentru metode și instrumente de cercetare atât cantitative, cât și calitative.

2. Scopul și obiectivele cercetării

Scopul: *Investigarea statutului rolurilor și funcțiilor consilierului școlar în contextual consilierii părinților cu copii de vârstă preșcolară.*

Prin derivare ajungem la următoarea listă a obiectivelor cercetării:

O.1. Identificarea nevoilor de informare și de consiliere la nivelul părinților copiilor preșcolari.

O.2. Identificarea gradului în care consilierii din grădiniță cunosc și acoperă prin activități adecvate nevoile educative ale părinților.

O.3. Analiza relației dintre grădiniță și familie.

O.4. Identificarea modalităților și condițiilor de dezvoltare ale unui parteneriat educațional eficient.

O.5. Analiza tipurilor de activități de consiliere necesare din prisma celor doi parteneri: părinți și educatoare.

O.6. Identificarea gradului de cunoaștere și modului de participare a părinților la activitățile de consiliere.

O.7. Identificarea modurilor de colaborare între grădiniță și familie.

O.8. Analiza așteptărilor celor doi beneficiari ai parteneriatului.

O.9. Cunoașterea și precizarea rolurilor educative ale părinților.

O.10. Identificarea profilului consilierului din învățământul preșcolar și descrierea competențelor necesare în activitatea de consiliere a părinților.

O.11. Analiza participării părinților și a frecvenței acestora la programele de consiliere.

O.12. Cunoașterea rolului consilierului în grădiniță.

O.13. Investigarea gradului de implicare și participare a părinților în organizarea programelor de formare și consiliere în grădiniță.

O.14. Identificarea elementelor necesare elaborării unui model de program de consiliere pentru părinți.

3. Variabilele cercetării:

În contextul cercetării noastre, pentru a răspunde scopului stabilit, am avut în vedere următoarele variabile:

Variabile independente:

- * Activitatea de consiliere care răspunde nevoilor reale de educație ale părinților;
- * Specificul activității de consiliere;
- * Colaborarea părinților cu educatoarele;
- * Profilul consilierului – competențe, calificare, experiență;
- * Participarea părinților la programe de formare și consiliere.

Variabile dependente:

- * Parteneriat educațional eficient;
- * Colaborarea familie – grădiniță;

- * Activitatea de consiliere;
- * Parteneriatul grădiniță – familie.

4. Ipotezele cercetării

În conformitate cu obiectivele enunțate anterior, cercetarea își propune probarea următoarelor ipoteze:

Ipoteza 1: Dacă activitatea de consiliere din grădiniță răspunde nevoilor reale de educație ale copiilor și părinților și va fi realizată sistematic și continuu, atunci se va asigura o mai bună realizare a obiectivelor și o mai bună construcție a parteneriatului.

Ipoteza 2: Cu cât cadrele didactice și părinții sunt mai bine informați și consiliați, cu atât calitatea colaborării părinți – grădiniță va fi mai focalizată pe beneficiile copilului.

Ipoteza 3: Se presupune că activitatea de consiliere din grădiniță este condiționată de colaborarea părinților cu educatoarele, dar și de competențele pe care le deține consilierul școlar.

Ipoteza 4: Dacă părinții sunt consiliați prin strategii și forme adecvate dezvoltării copilului, atunci se va asigura atât participarea, cât și continuitatea; acestea vor deveni premise pentru un design relevant al programului de consiliere pentru părinți, iar efectele vor fi vizibile în asigurarea premiselor pentru integrarea copiilor în școală și participarea părinților la programele de consiliere.

5. Stabilirea eșantionului. Caracteristici

Eșantionul cercetării a fost constituit din 20 părinți cu copii de vârstă preșcolară din Localitate Magura Ilvei, 2 cadre didactice din învățământul preșcolar de la Grădinița cu program normal Magura Ilvei și 1 psihopedagog, consilierul școlar al unității pe lângă care funcționează grădinița.

6. Metode și instrumente de cercetare

Alegerea metodelor de cercetare a fost făcută în funcție de: caracteristica procesului studiat, de abordabilitatea metodelor și tehnicilor, de existența instrumentelor de investigație potrivite. Așadar am optat pentru următoarele metode:

- * metoda anchetei pe bază de chestionar;
- * studiul de caz;
- * metoda anchetei pe bază de interviu;
- * analiza documentelor consilierului;
- * metode statistice de interpretare a rezultatelor.

7. Limitele cercetării

Una din limitele întâlnite vizează metoda de selecție a eșantionului, care nu a fost una aleatorie, categoriile de subiecți ai cercetării fiind selectați numai din....., fapt pentru care nu se pot extrapola rezultatele pe o altă populație care se încadrează în grupul țintă.

O altă limită rezultă din trăsăturile și punctele slabe ale metodelor și instrumentelor de cercetare. De pildă, în cazul chestionarelor, subiecții supuși cercetării au selectat din lista de răspunsuri posibile pe cele care sunt conform cu părerile lor într-o anumită privință, însă nu au nuanțat răspunsul, ceea ce ar fi adus informații valoroase în analiza problemei. De asemenea, au existat cazuri în care subiecții nu au dat niciun răspuns la anumite întrebări, aspect ce ar putea reprezenta un motiv de analiză a acestui comportament.

În cadrul interviului, unii dintre participanți s-au simțit stânjeniți sau inhibați ca reacție la partenerii mai puțin cunoscuți. De asemenea s-a observat o neconcordanță între răspunsurile părinților și consilierilor, această situație putând avea drept explicație reticența părinților în a recunoaște participarea la ședințele de consiliere.

O altă limită ar putea fi diferențele ce pot fi influențate de unele variabile care nu au fost luate în calcul atunci când a fost realizată cercetarea.

Analiza și interpretarea rezultatelor cercetării

La acest capitol al lucrării am analizat și interpretat rezultatele obținute cu ajutorul metodelor și instrumentelor de cercetare. Ne-am concentrat atenția asupra următoarelor variabile:

- * Profilul consilierului;
- * Eficiența activității de consiliere;
- * Activitatea de consiliere;
- * Colaborarea familie – grădiniță;
- * Parteneriat educațional eficient;
- * Colaborarea părinților cu educatoarele.

1. Consilierul din grădiniță . Abilitățile consilierului .

Consilierul din grădiniță este un specialist în psihologie educațională și/sau consiliere psihologică, care investighează problemele de natură psihologică specifice mediului școlar; explică și promovează înțelegerea procesului de dezvoltare a copilului/adolescentului și a relațiilor dintre acest proces, comportament și învățare; selectează, administrează și interpretează instrumente standardizate de evaluare psihologică; stabilește și comunică diagnosticul; elaborează și implementează planuri individualizate/de grup cu caracter preventiv și/sau de intervenție; oferă consiliere psihologică specializată în domeniul educațional; desfășoară activități de cercetare psihologică. El este licențiat în psihologie, formarea profesională inițială a acestuia realizându-se prin forme specifice sistemului național de învățământ care asigură dobândirea competențelor profesionale minime necesare exercitării profesiei de psiholog. Competențele specifice acestei ocupații sunt formate și dezvoltate prin programe de pregătire profesională complementară și / sau programe de formare profesională continuă realizate prin forme specifice sau altele decât cele specifice sistemului național de învățământ. Consilierul din grădiniță își desfășoară activitatea în cabinetele din instituțiile de învățământ, într-un mediu sigur și controlat. În conformitate cu cerințele specifice ocupației, acesta realizează următoarele sarcini: - identifică și analizează problemele de natură psihocomportamentală ale copiilor care pot interfera cu procesul educațional; - stabilește resursele necesare soluționării problemelor identificate și adoptă decizia de intervenție; - evaluează nevoile, limitele și potențialul copiilor, dezvoltarea cognitivă, afectiv-motivațională și personalitatea copilului ; - evaluează profilul cognitiv, afectiv și de personalitate al membrilor familiei și cadrelor didactice din sistemul de învățământ; - prezintă și explică profesorilor și părinților rezultatele evaluării psihologice și raportează informațiile relevante autorităților responsabile în caz de hărțuire, neglijență sau abuz îndreptat împotriva copilului; - oferă intervenție psihologică specializată în scopul: optimizării autocunoașterii și dezvoltării personale, prevenției și remiterii problemelor emoționale, cognitive și de comportament de intensitate subclinică; - elaborează planuri de educație individualizată și proiectează programe adecvate pentru copiii cu cerințe educative speciale; - dezvoltă, implementează și evaluează programe de consiliere în vederea optimizării sau eficientizării învățării, promovării atitudinilor și conduitelor sanogene, depășirii situațiilor de criză, conflict și risc; - dezvoltă programe de consiliere psihologică destinate copiilor, cadrelor didactice și părinților / aparținătorilor.

Realizarea sarcinilor de muncă presupune cunoștințe teoretice și practice de psihologie, consiliere și terapie educațională, științele educației, limbă și comunicare sociologie și antropologie, servicii clienți și personal, calculatoare și software, precum și deprinderi sociale și deprinderi de rezolvare de probleme. Îndeplinirea cerințelor specifice ocupației necesită un nivel foarte bun de dezvoltare a abilității generale de învățare, o bună capacitate de procesare rapidă a informației și o abilitate crescută de a lua decizii corecte, cât mai raționale. Profilul de interese profesionale specifice ocupației este de tip ISE (investigativ, social, întreprinzător).

Exercitarea acestei ocupații presupune seriozitate, exigență, meticulozitate și independență în realizarea sarcinilor, echilibru emoțional și o bună capacitate de comunicare. Beneficiarii serviciilor oferite de psihologul școlar sunt: preșcolarii, elevii, cadrele didactice și personalul instituției de învățământ, părinții / aparținătorii acestora.

Abilitățile consilierului sunt: ascultarea activă, observarea clientului, focalizarea, confruntarea, furnizarea de informații.

1. **Ascultarea activă** presupune concordanța între limbajul verbal și nonverbal, folosirea răspunsului minimal, reflectarea sentimentelor, parafrizarea, sumarizarea, formularea întrebărilor. În acest context, consilierea copiilor presupune o cunoaștere profundă a particularităților de vârstă și individuale, experimentarea unor strategii de consiliere specifice, precum și adaptarea comportamentului și atitudinilor consilierului la aceștia. În manifestarea ascultării active, ținem seama de stadiul de dezvoltare a limbajului și de achizițiile exprimării nonverbale, urmărim cu atenție ceea ce spune, ceea ce face copilul pentru a-i transmite mesajul că ne interesează și este important ceea ce relatează. De exemplu, dacă intervenția are loc în sala de grupă, nu deranjăm copilul în timp ce se joacă, ci ne integrăm firesc în jocul lui, fără a-l stânjeni. Dacă stă pe covor și construiește, ne așezăm lângă el, încercând să-i imităm poziția, într-un mod natural și confortabil. Putem intra în jocul lui, îl rugăm frumos să ne permită să construim și noi. Astfel îl învățăm cum să intre în jocul altor copii, într-un mod politicos. Îi observăm reacția atunci când un alt copil îi cere o jucărie, cum se bucură, cum se înfurie și-i oferim sugestii de exprimare nonverbală. De asemenea, în consilierea părinților, dacă un părinte povestește despre întâmplările negative prin care trece la locul de muncă, nu-l vom întrerupe, spunând că nu este relevant pentru ceea ce se întâmplă copilului la grădiniță, ci manifestăm deschidere în exprimarea situației.

Este importantă **adaptarea tonului și a ritmului de vorbire**, la **modul de comunicare** al copilului deoarece vocea este un instrument care comunică emoțiile/ sentimentele pe care le avem față de o persoană. Solicitățile formulate pe un **ton plăcut și ferm** în același timp, dar în nici un caz amenințător sau milos, invită la comunicare deschisă.

Vocea noastră este un instrument care comunică emoțiile/ sentimentele pe care le avem față de o persoană, de aceea este importantă adaptarea tonului și a ritmului nostru de vorbire, la modul de comunicare al clientului. De exemplu, când un copil vorbește încet sau foarte repede, încercăm să-i răspundem în aceeași manieră sau, cu alte cuvinte, să comunicăm într-un mod natural, firesc, adaptat situației. Astfel evităm întreruperea copilului atunci când ne spune ceva. **Durata și intensitatea contactului vizual** sunt importante deoarece au impact asupra stării de confort a clientului. Copiii mici se joacă și vorbesc în același timp, preocupați de jocul lor, fără să se uite la consilier. Pentru a le capta privirea și, implicit, atenția pentru activitatea de consiliere, consilierul îi imită, folosește răspunsul minimal, încurajează spontaneitatea, paralimbajul comprehensiv (mimica, privirea, accentul, timbrul și tonul vocii etc.). Unele persoane se simt incomodate de o privire prea insistentă și atunci este importantă adaptarea la „felul de a fi“ al clientului. Uneori, copilul are o privire ezitantă, menține puțin timp contactul vizual, își schimbă des poziția atunci când relatează ceva. Poate fi un indiciu că subiectul despre care vorbește este unul dificil pentru el și simte nevoia e a fi ajutat în expunerea problemei. Răspunsul, chiar minimal, încurajarea sub formă nonverbală (a da din cap, atingeri, zâmbet) dar și verbală, interjecții („Aha!“, „Hmm!“, „Înțeleg, știu ce vrei să spui!“), ajută vorbitorul să continue, îl asigură că este ascultat cu atenție, înlesnește comunicarea deschide și menține dialogul. În consilierea copiilor această abilitate are o importanță sporită deoarece copiii au un vocabular redus și fluentă scăzută.

De exemplu:

Copilul: Totdeauna când vin la grădiniță, nu-mi place că trebuie să mă culc de amiază!

Consilierul: Hmm, înțeleg ce vrei să spui! Nu-ți place să dormi după-amiază!

Reflectarea sentimentelor este o abilitate cheie în consiliere deoarece îl ajută pe copil să exprime ceea ce simte și să se confrunte cu problema, cu emoțiile, nu să le evite. În prima fază a consilierii e important să identificăm emoțiile copilului, să le exprime, să le conștientizeze, să explicăm și să clarificăm împreună emoțiile pe care le trăiește la un moment dat. Validarea emoțiilor înseamnă recunoașterea acestora și este esențială înainte de a face orice intervenție.

De exemplu: • Dacă îi spunem copilului ești foarte trist, îl vom determina să se focalizeze pe durerea sa, să povestească despre emoțiile negative, iar trăirea emoțiilor, deși dureroasă, are funcție cathartică și este important să intervenim în acest sens în procesul de consiliere. Unii copii spun direct ceea ce simt: Sunt supărat pe prietenul meu!. Pentru cei care vorbesc mai puțin despre ceea ce simt sau pur și simplu se cufundă în lumea lor, consilierul poate adresa o întrebare închisă pentru a clarifica ceea ce simte clientul: Ești cumva supărat pe prietenul tău, că nu a vrut să-ți împrumute cuburile?

• Când consilierul spune: Ești furios sau pari foarte supărat!, copilul reacționează agresiv: aruncă mingea cu care se joacă sau lovește păpușa. Reacția de răspuns agresivă confirmă ipotezele situației respective, deoarece copilul exteriorizează ceea ce simte. În demersul de consiliere, îl putem susține și încuraja în achiziționarea unor modalități adecvate de exprimare a furiei. Reflectarea se poate realiza și cu ajutorul unor jucării, marionete, personaje imaginare, personaje din povești sau desene animate, personaje din viața reală, simboluri. Copilul redă emoțiile personale prin raportarea la cele trăite de personajele-jucărie. Nu-l forțăm să recunoască faptul că aceste emoții îi aparțin.

De exemplu, copilul dezvoltă un joc de rol, prin folosirea propriilor jucării sau a marionetelor, în care el este pe rând, copilul, mama sau tatăl. Personajul copil spune: Tot timpul îi spun lui tata să mă ducă la circ, dar nu vrea. Consilierul: Hmm... jucăria pare să fie foarte supărată pentru că n-o duce tata la circ. Este de dorit să se folosească un vocabular pe care copilul îl înțelege: cuvinte simple, adaptate nivelului de comunicare, dezvoltării emoționale, particularităților vârstei și caracteristicilor individuale. La vârsta de 3 ani, copilul distinge emoțiile pozitive de cele negative prin bine sau rău. La 5 ani, identifică și denumește tristețea, furia, teama și bucuria. La 6 ani, folosește cuvintele pentru emoții ca „surpriză” și „dezgust”. Astfel, **parafrazarea** presupune reformularea celor spuse de copil, atunci când dorim să ne asigurăm că am înțeles bine ceea ce acesta transmite. Copilul poate spune că prietenul lui nu se mai joacă cu el și de aceea nu-l mai iubește, iar adultul îi răspunde că i se pare, ceea ce reprezintă o judecare a mesajului și a persoanei. De dorit este un răspuns precum “Te cred că ești trist”.

Iată un exemplu:

Copilul: De fiecare dată, mama promite că-mi va cânta „Nu-mi e frică de Bau-Bau“, dar uită, spune că are treabă!

Consilierul: Din ce spui, înțeleg că ești supărat pe mama ta pentru că promite ceva și nu respectă promisiunea dată.

Sumarizarea constă în rezumarea, din când în când, a informației furnizate de copil. Pentru a evita confuziile legate de povestirile făcute în ședințele de consiliere, sumarizăm, pentru a clarifica și organiza afirmațiile. Copiii dobândesc astfel o imagine mai clară asupra problemele lor și au posibilitatea de a găsi soluții.

Specialiștii spun că sumarizarea este utilă atunci când consilierul dorește:

- să încheie sau să înceapă ședința;
- să concluzioneze;
- să facă trecerea spre o altă temă;
- să „fixeze” copilului mai bine lucrurile discutate.

Iată un exemplu: Hai să vedem... ședința trecută, mi-ai spus că ești supărat pe prietenul tău. Mai ești supărat? sau Din tot ceea ce mi-ai spus până acum, înțeleg: nu-ți place la grădiniță,

tu crezi că doamnei educatoare nu-i place de tine și nu te înțelege bine cu ceilalți copii. Am înțeles corect?

Formularea întrebărilor ne ajută să verificăm dacă am receptat corect mesajul și să-l asigurăm pe copil că suntem interesați de ceea ce ne spune. Pe de altă parte, aflăm mai multe detalii despre problema cu care se confruntă clientul, explorăm mai profund situațiile (Poți să-mi povestești despre ultima dispută sau ceartă pe care ai avut-o cu ...?) sau clarificăm unele aspecte din ceea ce ne spune acesta (Poți să-mi spui mai multe despre ceea ce face colega ta la centrul de Arte și te enervează?) Tipuri de întrebări:

- **Întrebările închise** sunt cele care conduc la răspunsuri de tipul da sau nu: Te-ai supărat? sau răspunsuri care oferă foarte puține informații (Spune-mi, îți place jocul sau nu? Lucrezi deja la computer? Dormi după amiază? Ți-e dor de tati? Cu cine ai venit la cabinet? Câți ani ai? Îți place la grădiniță?). Aceste întrebări se folosesc atunci când dorim să obținem unele informații concrete sau atunci când copilul are dificultăți în a se exprima. Utilizarea întrebărilor închise poate duce la următoarele probleme: discuția se încheie prematur, copilul nu poate dezvolta subiectul, nu se simte liber, ci limitat în a răspunde deschis la întrebări așa cum dorește. Atenție la folosirea întrebărilor închise, pentru că necesită grijă în dozarea lor, pentru a nu perturba procesul de consiliere, care înseamnă în principal deschiderea comunicării.

- **Întrebările deschise** ajută la explorarea conținutului problemei și emoțiilor specifice. Acestea permit clientului să vorbească despre lucrurile importante pentru el și nu despre ceea ce consideră consilierul că ar fi mai important. Astfel de întrebări pot fi: Cum te simți? Ce poți să-mi spui despre educatoarea ta? Ce înseamnă mami pentru tine? Ce vrei să-mi spui despre iepuraș, jucăria ta preferată?. Astfel, răspunsurile clienților sunt mult mai bogate din punct de vedere informațional, mai ales în cazul copiilor, deoarece ei evită să vorbească despre problemele personale. O capcană a întrebărilor deschise este că s-ar putea ca acestea să-l determine pe copil să devieze de la subiect, deoarece consilierul solicită prea multe detalii.

- **Întrebarea „De ce?”**. Se practică evitarea adresării întrebării De ce? deoarece determină copilul să găsească scuze sau raționalizări ale comportamentului său. Dacă un copil spune Sunt supărat!, nu-l întrebăm De ce?, îl putem aborda astfel: Pari supărat! Hai să vorbim mai mult despre ceea ce te supără! De multe ori, copiii sunt puși de către adulți în situația de a răspunde la multe întrebări. Ca răspuns la această presiune, mulți copii dau răspunsuri în concordanță cu așteptările adulților. Ședința de consiliere poate să se asemene cu un interogatoriu dacă „supunem” copilul unui tir de întrebări, aspect care nu este tocmai agreeat de acesta. Dacă sunt folosite în mod corect, întrebările facilitează identificarea și clarificarea informațiilor furnizate de copil și evident găsirea soluțiilor.

2.Observarea este abilitatea de a culege informații relevante, de a identifica incongruențele, prin analiza comportamentului verbal și nonverbal al clientului.

- *Comportamentul verbal* poate evidenția tendința clienților de a repeta și de a pune accentul pe cuvintele care au legătură cu problema lor. În consilierea copilului preșcolar, este important să știm că la 3 ani copiii reușesc să înțeleagă faptul că anumite emoții sunt legate de anumite evenimente, iar la 5 ani conștientizează cauzele comportamentului propriu. Există cazuri în care copiii au probleme de vorbire, ceea ce-i determină să se simtă frustrați de faptul că nu pot comunica, să se bâlbâie, să facă pauze sau să comunice mai mult nonverbal.

- *Comportamentul nonverbal* se referă la contactul vizual sau limbajul ochilor, expresiile feței, gesturi, mișcări, poziții, contactul fizic. Expresia facială reflectă ceea ce simte clientul la un moment dat, dar și transpirația, înroșiri și încordări ale feței, dilatări ale pupilei, un zâmbet care nu se potrivește într-un context, modificări ale ritmului respirației etc. Expresia facială reflectă emoții ca: bucuria, surpriza, frica, supărarea etc. Este nevoie de precauții în formularea unor concluzii pe baza comportamentului nonverbal, deoarece anumite manifestări sunt determinate cultural, sunt în mare măsură inconștiente, se constituie din achiziții dobândite prin imitație. Specialiștii afirmă că brațele și picioarele încrucișate exprimă „închiderea”

copilului, atunci când se simte inconfortabil sau când nu dorește să vorbească despre un subiect, iar alternarea rapidă a contactului vizual sau ezitarea în vorbire, exprimă starea de confuzie. În consilierea copilului, un mod eficient de conceptualizare sau identificare a cauzelor ce determină un anumit comportament este observarea copilului în timp ce se joacă cu obiectele puse la dispoziție.

Astfel vom putea sesiza aspecte referitoare la abilitățile motorii, la abilitățile emoționale și sociale, la funcționarea intelectuală.

- **Abilitățile motorii.** Observăm nivelul de activitate al copilului (dacă stă, sare, fuge, se plimbă, dacă e flexibil în mișcări), dacă e inhibat în exprimarea comportamentală (copiii anxioși au dificultăți de control a respirației), dacă este liniștit sau agitat, agresiv, ușor distructibil, prezintă gesturi stereotipe etc.

- **Abilitățile emoționale și sociale.** Observăm nivelul de dezvoltare a abilităților de exprimare emoțională, modificări ale trăirii emoționale pe parcursul consilierii, conștientizarea acestor stări și a nivelului de reactivitate emoțională. Este important să observăm reacția copilului atunci când dorim să interacționăm cu el: dacă este un copil afectuos și dependent de interacțiunea cu adultul, care este răspunsul copilului la contactul fizic, dacă are limite adecvate (ia lucruri fără a cere voie, vrea să fie luat în brațe, evită contactul fizic), manifestă tendințe de abordare evitativă (manifestă inițiativă și apoi așteaptă indicații).

- **Funcționarea intelectuală.** Pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 4 și 7 ani, un indicator al funcționării intelectuale poate fi obținut prin angajarea copilului în sarcini specifice cum ar fi rezolvarea de puzzle, numirea părților corpului sau identificarea culorilor. Pentru a obține informații despre nivelul de dezvoltare cognitivă a copilului, corelăm datele obținute la aceste sarcini cu vârsta cronologică pe care o are copilul. În timpul jocului, prin observare, constatăm dacă acesta este adecvat vârstei din punct de vedere al creativității, sau stereotip, repetitiv, limitat, infantil, (în mod repetat copilul pune și scoate figurinele dintr-o cutie, fără a face nimic altceva). Mai putem observa calitatea jocului, dacă este orientat spre scop sau dacă urmează o anumită ordine și intensitatea stării afective a copilului în timpul jocului.

Copiii cu cerințe educative speciale (intelectuale, senzoriale, motorii), de cele mai multe ori, au dificultăți în abordarea jocului, în relația cu ceilalți copii. Astfel că ei se joacă mai mult singuri, în liniște, în lumea lor. Jocul este mai sărac în acțiuni și nu se poate prevedea direcția spre care evoluează. Ei nu verbalizează, jocul se desfășoară după o schemă simplistă și rămâne deseori la stadiul de mânuire a obiectelor. Prin observarea copilului în timpul jocului se obțin date relevante despre starea lui de sănătate fizică și modul în care aceasta influențează afectivitatea, relaționarea cu ceilalți copii. Copiii supradotați au un nivel de implicare superior celorlalți copii. De aici, apar incongruențele: izolare, însingurare, ceilalți copii nu se mai joacă cu ei. Jocurile pe care le au la grădiniță sunt „depășite“, vor ceva mai „sophisticat“, iar dacă varianta nu există, se plictisesc.

Majoritatea copiilor au interese conturate în direcția jocului. Este important să observăm reacția copilului atunci când dorim să interacționăm cu el, dacă este un copil afectuos și dependent de interacțiunea cu adultul, care este răspunsul copilului la contactul fizic, dacă are limite adecvate. Unii copii pendulează între inițiativă și indicații, manifestă tendințe de evitare, lipsă de încredere în sine și în capacitatea de a rezolva singur o problemă.

Identificarea incongruențelor reprezintă, de cele mai multe ori, primul pas în a-i sprijini pe copii să-și conștientizeze problema. Stările de confuzie sau cele conflictuale sunt de multe ori motivul pentru care clienții au nevoie de consiliere și se datorează faptului că realitatea este percepută diferit de felul în care se prezintă de fapt.

Observarea atentă a comportamentului verbal și nonverbal relevă informații despre incongruențele sau contradicțiile dintre mesajele verbale și cele nonverbale, precum și despre modul în care afectează gradul de credibilitate a comunicării.

De exemplu: comportamentul nonverbal îl contrazice pe cel verbal. Mama spune consilierului: Nu mă afectează dacă fetița mea nu respectă regulile la grădiniță!, dar în acest timp, bate din picior, ține brațele încrucișate, este ușor nervoasă .

3. Confruntarea constă în identificarea și conștientizarea discrepanțelor, în asistarea clientului pentru a găsi soluții la problema cu care se confruntă. Anumite credințe acționează ca bariere în calea schimbării. Se bazează pe ascultarea activă, pe reflectarea empatică a emoțiilor/ sentimentelor, pe sumarizare și parafrazăre. Rezistența exercitată de credințe și convingeri îl împiedică să-și înțeleagă problemele. Este important să evităm judecarea clientului, propriile lui credințe și convingeri.

4. Focalizarea presupune direcționarea conversației cu clientul spre aspectele pe care le considerăm importante pentru consiliere. Atunci când copilul evită să vorbească despre un subiect, spune multe deodată, sare de la una la alta.

Focalizarea vizează emoțiile copilului : Dănuț, pari nervos și neliniștit! Ai putea să-mi spui mai multe despre ceea ce simți acum? De asemenea, vizează problema: Spune-mi mai multe despre bătaia pe care ai avut-o cu..? sau relațiile cu ceilalți: Cum crezi că-i afectează pe membrii familiei faptul că...? Cum crezi că se simt ceilalți copii când le strici construcția?

5. Furnizarea de informații este abilitatea de a folosi ceea ce spune copilul cu scopul de a arăta acestuia că este înțeles, de a recunoaște resursele, punctele tari, de a marca aspectele importante dintr-o activitate. În funcție de acuratețea informațiilor primite de la copil, consilierul va oferi acestuia mesaje corecte care-l vor ajuta să găsească soluții la problema cu care se confruntă. Folosirea afirmațiilor în furnizarea de informații dă posibilitatea copilului să-și conștientizeze anumite stări, să-și exprime o anumită emoție, să exploreze un anumit aspect al comportamentului său, să se focalizeze pe situația prezentă.

Consilierea părinților

„Of! Nu știu ce să mă mai fac ! Deși știe c-o încasează de fiecare dată, îl lovește pe cel mic cu ce apucă. De ce-o fi făcând așa?“

Răspunsul ar putea fi: atenția neacordată, răzbunarea, puterea sau pretinsa incompetență. Oricare ar fi răspunsul suntem de acord că mulți copii procedează așa, nu în ciuda, ci din cauza felului în care acționează adultul. Puțini dintre noi sunt instruiți pentru rolul de părinte, deși toți suntem de părere că este cel mai important rol dintre câte avem în viață. Avem impresia că știm din naștere cum se cresc copiii, cum să ne descurcăm cu ei când nu sunt cooperanți, cum să împăcăm nevoile lor cu ale noastre, cum să-i ajutăm să crească fericiți și împliniți, dar uneori e atât de dificil! Sprijinul consilierului vizează atât dezvoltarea rolului de părinte, cât și dezvoltarea personală a adultului care se găsește într-o situație problematică. Consilierea părinților se adresează crizelor parentale sau dificultăților pe care le au părinții în îndeplinirea rolurilor lor. Consilierul susține persoana în luarea deciziilor, în rezolvarea unor crize, în dezvoltarea capacității de autoînțelegere, autocunoaștere și întărire a imaginii de sine. El orientează beneficiarul către soluții, nu le oferă, ajută la formarea deprinderilor care susțin funcționalitatea rolului de părinte. (engl. parenting competencies) În consilierea părinților, intervin o serie de dificultăți, cum ar fi:

- Transmitere/ receptare a mesajelor datorate faptului că, uneori, consilierul nu cunoaște limba părintelui. Există părinți cu dizabilități, iar consilierul nu deține codul de comunicare cu aceștia și este nevoie de un specialist.

- Așteptări nerealiste ale părinților, graba acestora de a-și rezolva problemele.

- Lipsă de implicare autentică în rezolvarea problemelor deoarece, uneori, părinții fie nu au timp, fie sunt prea afectați de problemele lor și rămân la stadiul de ascultare. Există și cazuri în care părintelui i se sugerează să vină la consiliere, pentru că nu o face din inițiativă proprie sau nu are convingerea că are nevoie de consiliere.

- Comunicare dificilă a unor aspecte reale, datorată faptului că e dificil să vorbești despre subiecte considerate tabu, până nu demult, de exemplu aspecte legate de psihosexualitatea copiilor.

- Prejudecăți, stereotipuri care afectează modul de gândire și acțiune: părinții se resemnează, nu mai vor să vină la consiliere. Unii au experiențe negative în relația cu grădinița, cum ar fi respingerea directă sau mascată a copilului, mai ales în situații delicate, cum ar fi copiii cu CES: Nu mai avem locuri, ne pare rău!

- Experiențe negative care i-au determinat să-și piardă încrederea în specialiști, în consiliere, în educație.

Demersul de consiliere are niște componente clar stabilite pe care consilierul trebuie să le urmeze: diagnosticul și evaluarea psihologică, relația sau alianța de consiliere bazată pe colaborare, încredere reciprocă, respect, implicare, autenticitate, conceptualizarea sau formularea cazului, adică explicația dată de consilier simptomelor clientului, tehnicile de intervenție alese în funcție de conceptualizarea cazului, urmărind explicit și implicit modificarea acelor factori care cauzează sau mențin problema, evaluarea procesului. Primul pas în consilierea părinților este explorarea problemei pe care o facem direct prin întrebări de clarificare, de sumarizare, întrebări deschise/ închise sau indirect, prin tonul vocii, mimica feței, orientarea privirii, gesturi. Următorul pas este oferirea de informații, acțiune pe care o derulăm pe baza principiului: numai sugestii și fără impuneri. Persoana are dreptul de a alege.

Consilierea părinților pentru optimizarea relației părinte–copil cu probleme sau cu dificultăți de comportament

Argument: În dezvoltarea copiilor pot interveni probleme delicate. Cei mai mulți părinți au învățat din mers comportamentele și atitudinile care funcționează mai bine în educarea copiilor lor sau au preluat metodele pe care le-au considerat eficiente. Cu toate acestea, uneori, constată că metodele miracol nu funcționează exact așa cum s-ar fi așteptat. Își dau seama că nu ar strica mici îmbunătățiri sau abordarea unei noi perspective, dar nu știu exact care dintre ele ar funcționa cel mai bine.

Scop: Dezvoltarea unor practici parentale în vederea disciplinării pozitive a copiilor.

Obiective:

- să orienteze în mod conștient atenția asupra evenimentelor pozitive din activitatea copilului;
- să discute despre lucrurile plăcute din viața copiilor;
- să formuleze cerințe adaptate la vârsta copiilor astfel încât să poată fi respectate de aceștia.

Metode: observația, discuții în grupuri mici, jocul de rol, brainstormingul, studiu de caz.

Resurse: film, povești imagini, planșe, fișe de lucru, hârtie, markere, videoproiector, flipchart, coli de flipchart, chestionare de evaluare.

Grup țintă: părinți sau familii (mame și tați), alte persoane care au în grijă copilul.

Durată: cel puțin 6 ședințe, în funcție de specificul grupului de părinți.

Etape anterioare începerii programului de consiliere:

- Analiza chestionarelor de identificare a nevoilor de consiliere pentru părinți din care reiese nevoia consilierii acestora pe problema educării comportamentului copiilor;
- Interviu pe probleme de educare a comportamentului cu educatoarele grupelor în care sunt înscriși copiii;
- Participare la activitățile grupei pentru a observa comportamentele copiilor, interacțiunile cu ceilalți copii și cu educatoarea;
- Interviu cu părinții care doresc consiliere pentru definirea și conceptualizarea problemei.

Pe baza analizei de nevoi, vom identifica și vom formula cât mai concret problemele comportamentale și le vom delimita între ele. Concretizarea se referă la situație și la frecvența și/ sau la intensitatea cu care comportamentul apare în respectivele situații. Este o etapă dificilă, dar este necesară deoarece problemele comportamentale definite independent de situațiile în care apar sunt dificil de abordat.

Exemple de formulări concrete, observabile, ale problemelor comportamentale ale copilului:

- Este permanent în mișcare și nu este preocupat de o activitate mai mult de 3 minute.
- Reacționează uneori la solicitările părinților/ educatorului și numai după repetarea acestora.
- Respectă, rareori, următoarele reguli: spălatul mâinilor înainte de masă, aranjarea jucăriilor, salutul copiilor și adulților.
- Îi supără pe fratele/ sora, pe colegi, deseori, astfel încât aceștia plâng.
- Nu permite fratelui/ surorii, colegului să se joace cu el.
- Deranjează mereu și face gălăgie atunci când vin musafiri sau în timpul activităților de la grădiniță.
- Este neliniștit în timpul mesei, se ridică, frecvent trăneste câte ceva.
- Intervine mereu în conversațiile adulților.
- Țipă dacă nu primește ceva sau nu i se dă voie să facă ceva.
- Aruncă obiectele din jurul său și strigă.

Definirea problemei și conceptualizarea sau identificarea cauzelor care determină comportamentul sunt importante pentru stabilirea planului de acțiune. Interviu cu părinții este util deoarece urmează să selectăm problemele și să avem o înțelegere comună asupra cauzelor care determină problema.

Ședința 1. Definirea dificultăților comportamentale ale copilului în familie Scopul: Descrierea concretă a problemei comportamentale.

Desfășurarea primei întâlniri. La început, părinții vor fi rugați să relateze evenimentele ce au avut loc recent. Vorbim despre aspecte generale. Pe măsură ce programul de consiliere se va desfășura, vor fi discutate rezultatele temelor date la ședința precedentă.

Discutarea obiectivelor etapei. Le spunem părinților că în această ședință dorim să discutăm despre problemele comportamentale ale copilului în familie și că dorim să stabilim obiectivele consilierii, ce vizează aceste probleme, după cum chiar dâșii au solicitat.

Discutarea rezultatelor evaluării. Rezumăm rezultatele evaluării psihologice pe următoarele domenii: comportamentul copilului în familie, la grădiniță, în timpul situației de evaluare. Rămânem la nivel descriptiv, evităm interpretările dinamice, funcționale sau etichetările cu scop diagnostic. Precizăm că există sau nu posibilitatea unor abilități mai slab dezvoltate sau a unor deficite de dezvoltare care determina „neastâmpărul“ copilului. Dacă în cadrul interviului au devenit evidente problemele familiale, le discutăm cu atenție, fără a intra prea mult în detalii, iar în ședințele viitoare vom reveni asupra lor.

Rezumarea dificultăților comportamentale ale copilului. Spunem părinților că dorim să descriem cât mai exact, împreună cu ei, dificultățile de comportament pe care dorim să le ameliorăm sau să le reducem prin intermediul consilierii. Grupăm dificultățile pe domenii. De regulă, nu vor fi definite mai mult de patru dificultăți comportamentale. În cazul în care se definesc temporar mai mult de patru dificultăți, vom discuta cu părinții care dintre acestea au un impact mai mare și pe care doresc să le rezolve imediat. Realizăm lista de dificultăți comportamentale ale copilului. Această listă va fi multiplicată, pentru a nu fi necesară definirea acestora la reluarea discuției. Explicăm părinților că de acum înainte, la începutul fiecărei ședințe vom evalua lista de probleme a săptămânii anterioare, pentru a controla evoluția intervenției. Dacă pe parcurs apar noi probleme sau o reordonare a lor, lista va fi modificată în

mod corespunzător. Astfel realizăm un inventar de dificultăți pe care mai mulți părinți le întâmpină și vom putea proiecta programul de consiliere.

Dificultăți în definirea problemelor. Uneori, în discutarea rezultatelor pot apărea situații dificile, mai ales atunci când rezultatele evaluării comportamentale din contextul grădiniței, nu corespund așteptărilor părinților. Aceștia pot fi surprinși de intensitatea dificultăților comportamentale ale copilului la grădiniță și pot considera că acestea se datorează percepției greșite a educatoarelor sau relației problematice dintre educatoare și copil: nu-mi suportă copilul. Într-o astfel de situație acordăm timp părinților, fără a lua o atitudine legată de acest aspect. Spunem că astfel de factori pot într-adevăr să joace un rol și că discutăm și cu educatoarea. Menționăm că nu este deloc neobișnuit ca părinții și educatoarele să aibă evaluări diferite și că tocmai aceste diferențe pot indica diferențele comportamente ale copilului în familie și grădiniță.

Discutarea rezultatelor evaluării abilităților copilului și evaluării familiale. Pot apărea situații dificile atunci când performanțele copilului sunt sub așteptările părinților. Vorbim cu părinții despre consecințele așteptărilor nerealiste (neîncredere, refuzul unor sarcini, stimă de sine scăzută) și despre legăturile posibile între suprasolicitare și problema comportamentală a copilului. Mai pot apărea situații critice când pe baza evaluării, reies probleme de relaționare severe cu/ între membrii familiei. Acestea trebuie discutate cu mare grijă.

Ședința 2. Identificarea cauzelor comportamentului sau conceptualizarea

Scopul: Realizarea unei înțelegeri comune asupra cauzelor care determină comportamentul copilului .

Pornind de la părerile părinților cu privire la cauzele comportamentului problematic se va realiza o conceptualizare comună, vor fi analizate caracteristicile copilului, ale părinților și problemele familiale ce pot influența comportamentul copilului și interacțiunile familiale. Conceptualizarea diferită a părinților și a consilierului este cauza cea mai frecventă a eșecului intervenției. Este deci recomandabil ca această etapă să fie parcursă cu mare atenție. Pentru aceasta este important să cunoaștem modul în care părinții își explică problema, pentru ca ulterior să putem lucra cu aceștia.

Această etapă se poate dovedi foarte vastă, mai ales în cazul familiilor cu o problemă multiplă. Doar în cazurile în care membrii familiei nu prezintă probleme psihice și nici alt gen de probleme, această etapă poate fi parcursă într-o singură ședință. La această etapă, este necesar să participe, în măsura în care acest lucru este posibil, toți membrii adulți ai familiei, deoarece rezultatele sunt hotărâtoare pentru intervenția ulterioară. În cazuri particulare ar fi bine să participe și alte persoane din afara familiei care au funcții educative, de exemplu, tatăl divorțat care nu mai locuiește cu copilul sau bunicii. Se recomandă ca această etapă să fie parcursă întâi cu persoana ce își crește singură copilul, iar abia mai târziu să fie implicată și cealaltă, fiind reluate doar elementele importante.

Desfășurarea ședinței

- **Discutarea evenimentelor** ce au avut loc de la ultima ședință și prelucrarea listei de probleme. Îndrumăm discuția de la întrebarea introductivă referitoare la evenimente generale ce au avut loc în familie de la ultima întâlnire spre lista de probleme pe baza căreia s-a discutat în ședința precedentă.

- **Discutarea perspectivei** părinților asupra posibilelor cauze ale comportamentului problematic. Spunem părinților că această ședință se va centra pe construirea unei perspective comune asupra cauzelor problemelor comportamentale ale copilului și că este important să cunoașteți părerile și presupunerile lor.

Părerea părinților asupra cauzelor comportamentului copilului poate fi mai mult sau mai puțin elaborată, uneori ea include convingeri și păreri ferme sau vagi. De aceea nu se vor lua în considerare doar convingerile ferme ale părinților. Motivăm părinții să-și exprime

presupunerile. Explicațiile adesea diferă la cei doi părinți, implică uneori învinovățirea partenerului. De exemplu, mama este de părere că tatăl este prea dur în educația copilului. Atunci când participă ambii părinți la ședință, verificăm dacă părerea unui părinte oglindește sau nu opinia celuilalt. Dacă părinții nu aduc în discuție anumite cauze, atunci le aducem noi în discuție, către sfârșitul ședinței

Cauzele invocate frecvent de părinți în explicarea dificultăților de comportament ale copilului:

- Caracteristicile copilului: copil impulsiv, are probleme de concentrare, probleme ereditare, moștenite de la mamă/ tată/ bunici, copil rău, dezvoltare nepotrivită vârstei.

- Cauze organice: tulburări de metabolism, alergii la diverse alimente, alte probleme de sănătate.

- Caracteristici și conduite ale părinților: educație greșită, datorată mamei/ tatălui/ bunicilor, stiluri de educație divergente ale mamei/ tatălui/ bunicilor, copilul este răsfățat de mamă/ tată/ bunici, copilul este tratat prea sever de mamă/tată/bunici, părinții sunt prea permisivi, copilul este neglijat de mamă/ tată.

- Probleme familiale și tulburări ale relației părinte – copil, evenimente traumatice din trecut: moartea unui părinte, despărțirea părinților, nașterea unui frate sau neglijarea copilului, suprasolicitarea mamei/ tatălui din cauza profesiei/ problemelor financiare, probleme maritale, tatăl/mama respinge copilul, rivalitate între frați.

- Dificultăți de comportament invocate: e neliniștit, în timpul mesei se ridică, îi deranjează pe ceilalți, nu respectă cerințele, se supără. Prezentarea perspectivei consilierului asupra posibilelor cauze ale comportamentului problematic. Discutăm cu părinții în ce măsură însușirile copilului și cele ale părinților, precum și problemele din familie ajung să influențeze comportamentul copilului, felul în care părinții percep comportamentul copilului.

Ședința 3.

Obiectivele și planificarea activității de consiliere

Scopul: Precizarea obiectivelor activității de consiliere în vederea reducerii problemelor comportamentale ale copilului în familie a căror atenuare este necesară pentru integrarea eficientă a copilului la grădiniță.

Desfășurarea ședinței

1. Multiplicăm lista cu probleme de comportament ale copilului pe fișa de lucru. Discutăm evenimentele care au avut loc de la ultima ședință și revedem lista de probleme.

2. Prezentarea scopului ședinței. Explicăm părinților faptul că acum urmează să stabilim împreună obiectivele ședințelor de consiliere și că acestea nu înseamnă transformarea copilului în unul fără probleme și a familiei într-una lipsită de dificultăți, ci că este vorba în primul rând de stabilirea unor obiective realiste, accesibile, cum ar fi diminuarea problemelor comportamentale.

În vederea stabilirii obiectivelor, precizăm:

- Ce formă ar trebui să aibă comportamentul pentru ca părinții să-l considere mai puțin problematic?

- Ce formă ar trebui să aibă comportamentul pentru ca părinții să se raporteze la problemă ca la una minoră?

- Ce comportament poate fi definit drept un obiectiv accesibil? Formulăm concret comportamentul țintă, limitarea, reducerea intensității, înlocuirea comportamentului problematic cu altul dezirabil, de exemplu: Copilul își pune jucăriile pe raft. Nu mai țipă, atunci când nu primește ceea ce vrea. Dificultăți care pot apărea în stabilirea obiectivelor cu părinții: Este uneori dificilă formularea unui număr restrâns de obiective concrete, părinții vor să se schimbe multe lucruri și repede. Uneori, așteptările lor sunt nerealiste. Unii părinți consideră că le este greu să se joace cu copilul după reguli bine stabilite, că nu au timp. Reușita activității

de consiliere depinde de mulți factori dintre care familia este unul foarte important. Putem să anticipăm anumite rezultate dacă nu se implică intens.

Temă pentru părinți: Să identifice aspecte pozitive în relația cu copilul.

Ședința 4.

Stimularea interacțiunilor și a relațiilor pozitive părinți–copil

Scopul: Centrarea atenției pe calitățile și experiențele pozitive ale interacțiunii cu copilul

Obiective: Împreună cu părinții se realizează o listă a experiențelor pozitive și negative cu copilul. Atenția părinților trebuie îndreptată asupra deprinderilor comportamentale și a însușirilor pozitive ale copilului. Părinții vor fi îndrumați să facă un jurnal al întâmplărilor plăcute, al faptelor frumoase, al evenimentelor pozitive, toate împărtășite copilului.

Desfășurarea ședinței: Pregătim lista cu obiectivele și comportamentele pe care dorim să le ameliorăm. Discutăm evenimentele care au avut loc după ultima ședință și prelucrăm lista de probleme. Evaluăm sarcinile stabilite la ultimele ședințe. Analizăm interacțiunile copil – părinte, discutăm cu părinții cum au ajuns experiențele negative cu copilul (avertizările permanente, certurile, criticile, pedepsele) să domine experiențele pozitive. Atât părinții, cât și copilul au ajuns să considere că, ori de câte ori sunt împreună, apar conflicte și, în acest fel, atenția le-a fost îndreptată în primul rând asupra evenimentelor negative, cele pozitive, fiind eludate. De aceea, le propunem să dea mai multă atenție experiențelor pozitive, calităților copiilor, și să nu se centreze pe defecte. Este foarte important ca părinții să comunice copilului, atunci când sunt mulțumiți de el, să-i transmită într-o mai mare măsură faptul că este un prilej de bucurie pentru ei. Acest lucru poate fi realizat prin intermediul unui jurnal al evenimentelor ținut de părinți, poate chiar împreună cu copiii. De cele mai multe ori, o astfel de măsură (focalizarea pe calitățile copilului) duce la ameliorarea relației dintre părinți și copil și la o anumită schimbare a felului în care părinții se raportează la problematica respectivă. Cu toate acestea, părinții nu ar trebui să se aștepte la o diminuare dintr-o dată a problemelor.

Cum identificăm aspectele pozitive și negative?

1. Ne îndreptăm atenția asupra aspectelor pozitive. Discutăm cu părinții în ce mod ar putea realiza acest lucru. Ne referim mai ales la acele însușiri și calități ale copilului care reprezintă un motiv de bucurie sau de mândrie pentru părinți. Verificăm dacă părinții au notat în jurnal astfel de însușiri și calități. Găsim și altele împreună cu părinții și completăm lista cu aspectele pozitive.

2. Apreciem aspectele mai puțin importante. Accentuăm cât de important este să integrăm în lista pozitivă și lucrurile mărunte și firești. Parcurgem împreună cu părinții programul zilnic obișnuit și reflectăm asupra lucrurilor cotidiene care decurg în mod normal foarte bine.

3. Sesizăm situații dificile, dar mai puțin problematice. Mulți părinți spun că un comportament problematic al copilului se manifestă întotdeauna, dar în foarte puține cazuri este așa. Se întâmplă ca o situație dificilă să decurgă mai puțin problematic. De exemplu, copilul poate să stea la masă mai liniștit decât de obicei. Părinții se simt ușurați în astfel de situații? Sunt ei în stare să le perceapă drept evenimente pozitive, chiar dacă nu a fost atins încă nivelul ideal?

4. Arătăm copilului ceea ce prețuim la el. Discutăm cu părinții că este important să împărtășească copilului ceea ce prețuiesc la el, ce anume îi bucură și îi mulțumesc. În astfel de situații nu trebuie exagerat, dar o apreciere punctuală este suficientă. Anumitor părinți le este greu să accepte o astfel de perspectivă, dar copilul are tot dreptul să afle ce prețuiesc părinții. Alte reguli: seara notăm lucrurile care au decurs bine, discutăm cu copilul despre evenimentele pozitive ale zilei și, mai ales, nu ne așteptăm la minuni.

Temă pentru părinți: identificarea evenimentelor pozitive, notarea lor în jurnal, împărtășirea aprecierilor copilului.

Ședința 5.

Construirea interacțiunilor pozitive prin intermediul jocului

Scopul: Acordarea atenției copilului în timpul jocului. Această etapă este foarte importantă atunci când interacțiunea părinti-copil constă în comportamente predominant negative (amenințări, critici, pedepse), interacțiunile pozitive fiind, evident, mult mai puțin prezente.

Obiective. Creșterea numărului de interacțiuni pozitive între părinți și copil, astfel ajungându-se la ameliorarea relației dintre părinți și copil. În cazul părinților cu un stil educativ predominant negativ, acest model comportamental este vizibil, în contextul exersării jocului. Prin îndrumarea părinților spre un comportament mai puțin autoritar, se va diminua semnificativ probabilitatea apariției reacțiilor de nesupunere a copilului și va crește probabilitatea unor interacțiuni pozitive între părinți și copil. Copilul conștientizează cum este când beneficiază de întreaga atenție și grijă din partea părinților. Acesta trebuie să înțeleagă că nu numai el, ci și părinții lui trebuie să treacă printr-o schimbare pentru rezolvarea problemelor familiale.

Desfășurarea ședinței.

1. Pregătirea listei cu probleme și cu obiective: dacă părinților le este greu să învețe să se joace cu copilul s-ar putea să fie necesare mai multe ședințe.

2. Discutarea evenimentelor care au avut loc de la ultima ședință și dezbateră listei cu probleme.

3. Evaluarea sarcinilor stabilite la ultima ședință.

- Cum li s-a părut părinților completarea jurnalului? (util, incomod, obositor, simplu)
- Cât de greu le-a fost să găsească evenimente pozitive?
- Au fost notate și lucruri considerate neimportante?
- Au reușit părinții să transmită copilului aprecierea lor în situații de interacțiune pozitivă?

- S-a acordat feedback evenimentelor pozitive din fiecare zi?

- Cum li s-a părut părinților și copilului acest feedback?

- Cum relatează părinții experiențele pozitive, congruența între conținut și emoție?

Părinții și copilul au nevoie să aibă mai multe experiențe pozitive și momente plăcute, având posibilitatea de a se percepe dintr-o altă perspectivă. Copilul își poate da seama că părinții pot acorda atenție lui și intereselor sale, și nu doar cicăleli, controale și amenințări. Părinții observă noi comportamente pozitive ale copilului nu numai refuzul, capriciile și furia, descoperind părțile pozitive ale acestuia. Explicați-le părinților aspectul esențial al jocului: să se orienteze cât mai mult spre interesele și înclinațiile copilului și să nu evalueze negativ comportamentele sale. Subliniați faptul că jocul nu va rezolva toate problemele, dar el ajută la diminuarea tensiunii dintre părinți și copii și de aceea reprezintă un punct important. Copilul trebuie să înțeleagă că părinții îl apreciază ca persoană, deși îi dezaprobă unele comportamente. În acest fel, copilul va putea să atribuie consecințele negative inerente, comportamentului problematic și nu persoanei sale. Discutați cu părinții ce experiențe de joacă au avut în ultimele săptămâni, ce s-au jucat împreună, ce a mers bine, ce a mers mai puțin bine de fiecare dată din perspectiva părinților. Întrebați părinții ce tip de jocuri preferă și ce tip de jocuri le este dificil să se joace.

Cum să ne jucăm cu copilul?

1. Ne gândim împreună cu copilul la câteva jocuri pe care să le desfășurăm împreună. Numim cât mai multe jocuri. Evităm jocurile care cer copilului să stea la masă și cele cu reguli, care ridică dificultăți copiilor, deoarece îi solicită să stea liniștiți pe scaun și să respecte regulile. Jocurile de construcții, jocurile de rol, jocurile creative sunt mai puțin plăcute de către părinți, dar tocmai acest tip de jocuri sunt binevenite. Se pot realiza și jocuri cu reguli, dar în cadrul acestora copilul are voie să le modifice oricând.

2. La programul de joacă nu au voie să participe și alți copii. Este greu de pus în practică dacă în familie sunt și frați mai mici. De aceea trebuie ales un moment al zilei în care celălalt părinte sau o persoana apropiată preia îngrijirea celuilalt copil.

3. Alegem care este cel mai potrivit moment al zilei pentru joc. Acesta nu trebuie să urmeze imediat situațiilor familiale problematice, de exemplu momentul realizării ordinii în cameră. Discutăm cu părinții în ce măsură sunt capabili să realizeze zilnic acest program de joacă. În cazul în care ei nu sunt prea siguri că îl pot desfășura zilnic, stabilim o frecvență minimă a acestuia în cursul unei săptămâni.

4. Copilul decide ce și cum vă veți juca! Părinții încep jocul, spun copilului că acum au timp pentru el și-l întreabă ce i-ar plăcea să facă împreună. În timpul desfășurării jocului, nimeni nu intervine, nu deranjează. Copilul decide ce veți juca! Accentuăm cât de importantă este alegerea jocului de către copil, decizia asupra modului de desfășurare a jocului. Dacă este posibil, se alege un joc care să placă atât copilului, cât și părinților și care să fie un prilej de distracție pentru ambele părți. În cazul în care copilului nu-i vine nici o idee de joc, părinții îi pot face propuneri.

5. Ne relaxăm. Observăm mai întâi timp de câteva minute ce face copilul, apoi încercăm să intrăm în joc. Explicăm faptul că la începutul jocului observăm, timp de câteva minute, ce face copilul și încercăm să ne relaxăm. Multor părinți le este greu la început să se desprindă de cotidian. Din această cauză nici nu este recomandată organizarea jocului după situații familiale problematice, deoarece atunci este foarte dificil să se deconecteze, să se relaxeze. Părinții să se concentreze doar asupra copilului și a jocului și să-i acorde atenție totală.

6. Descriem cu voce tare ce face copilul: Ce faci? Construiești un castel! Prin această regulă orientăm părinții spre o atitudine nondirectivă. Accentuăm faptul că părinții nu trebuie să pună nici un fel de întrebări și să nu dea directive legate de modul de desfășurare a jocului. Jocul va fi stabilit doar de copil. Atitudinea conciliantă a părintelui transmite copilului faptul că părinții participă la joc și sunt interesați de activitatea sa.

7. Nu punem întrebări și nu-i spunem ce are de făcut. Programul de joc este dedicat în exclusivitate jocului și nu învățării. Întrebările directive de tipul De ce? și cerințele corectează activitatea copilului și astfel, el învață ce este corect și ce nu este, respectiv ce este bine și ce este rău. Jocul diferă de alte activități tocmai din acest punct de vedere. Subliniați încă o dată aspectele esențiale: copilul alege jocul și decide asupra modului de desfășurare, părinții nu pun întrebări și nu dau indicații. Alte reguli: lăudați copilul din când în când sau spuneți-i ce v-a plăcut, întoarceți-vă cu spatele și priviți pentru scurt timp în altă direcție, ignorați-l atunci când copilul se poartă urât, notați în jurnal impresiile legate de felul în care a decurs jocul.

Temă pentru părinți: desfășurarea de jocuri, alegerea momentelor potrivite pentru joc, acordarea de feedback pozitiv și însemnări în jurnal.

Ședința 6.

Formularea eficientă a cerințelor

Scopul: Schimbarea modului de formulare a cerințelor față de copil Această activitate este recomandată în cazurile în care copilul nu urmează cerințele sau în care părinții formulează cerințe ineficiente: copilul este prea departe de noi, nu sunt formulate clar sau sunt prea multe cerințe deodată. Din interviul referitor la interacțiunea părinte-copil reiese deseori, faptul că părinții formulează prea multe cerințe pe care le repetă de nenumărate ori, fără să acorde suficientă atenție respectării lor.

Obiective: Se abordează cu părinții felul în care s-ar putea formula cerințele în mod eficient. Părinții vor fi învățați cum să formuleze mai puține cerințe, iar cele formulate să fie clare, să se asigure de atenția copilului și să țină seama de îndeplinirea acestora.

Desfășurarea ședinței: Discutarea evenimentelor care au avut loc după ultima ședință și revederea listei cu probleme. Evaluarea sarcinilor stabilite la ultimele ședințe despre jocul desfășurat cu copilul. Părinții exprimă dacă le-a plăcut să se joace. Încurajăm comunicarea

nemulțumirilor. Se va discuta despre acele momente în care părinții au reușit să urmeze regulile și despre fazele mai dificile. Oferim părinților feedback, descriptiv și concret. Explicăm importanța respectării regulilor. Scopul principal este de a da copilului posibilitatea să decidă ce se va juca, acest lucru trebuie să facă plăcere atât părinților, cât și copilului.

În ședința de astăzi, determinăm părinții să-și schimbe modul de formulare a cerințelor, în mod eficient, și nu doar pentru o perioadă limitată de timp. Alegem una sau două situații în care de obicei copilul nu face ceea ce i se cere. De multe ori, părinții se așteaptă ca cerințele lor să nu fie ascultate de copil și de aceea nici nu și le impun. Cerințele părinților au mai degrabă forma și efectul unei „cicăleli“ și nu al unor adevărate cerințe. Părinții s-au obișnuit ca cerințele să reprezinte doar expresia furiei și nemulțumirii lor, de vreme ce copiii nu le mai acordă atenție. De exemplu, cerințe precum: Așează odată jucăriile pe raft, că iar stau aruncate peste tot! sunt exprimate de cele mai multe ori pe un ton iritat și nu sunt urmate de copil, în final părinții sunt cei care realizează sarcina în locul copilului. Neascultarea cerințelor nu implică, de obicei, nici un fel de consecințe pentru copil, iar dacă se întâmplă ca acesta să facă ceea ce i se cere, nu va primi atenția cuvenită din partea părinților. Explicăm părinților faptul că un obiectiv foarte important al acestei intervenții este formularea clară și conștientă a cerințelor astfel încât copilul să învețe că părinții iau în serios aceste cerințe.

Cum să formulăm eficient cerințe pentru a fi respectate de copil?

1. Formulăm cerințe numai atunci când suntem pregătiți să le și impunem! Explicăm părinților că este bine să se gândească înainte de a formula o cerință, dacă vor într-adevăr ceea ce solicită copilului. Să nu-i ceară ceva, dacă nu sunt gata să se și impună. Este important să reflecteze asupra rolului cerinței în viața familiei. În cazul cerințelor importante, este util ca înainte de formularea lor, părinții să ia în considerare atât consecința pozitivă, cât și pe cea negativă, când copilul îndeplinește sau nu sarcina.

2. Îndepărtăm orice factor care-l distrage pe copil înainte de a exprima o cerință! Aceasta înseamnă că nu ar trebui să existe în încăperea surse de gălăgie sau alte lucruri ce i-ar putea distrage atenția în momentul comunicării cerinței. Nu este recomandată formularea cerinței în momentul în care copilul este implicat într-o activitate foarte plăcută, pe care nu o poate întrerupe fără a pierde ceva interesant. O casetă cu desene animate poate fi oprită și pornită mai târziu, însă un film la televizor nu poate fi întrerupt, de aceea cerința va fi formulată înainte de începerea filmului sau după terminarea lui.

3. Avem grijă ca atunci când formulăm o cerință, copilul să fie atent! Cerințele pot fi formulate, numai atunci când părinții stabilesc contactul vizual cu copilul, se apleacă la nivelul copilului sau îi orientează fața spre ei. Cerințele transmise la întâmplare prin încăperea nu sunt eficiente, deoarece în cele mai multe cazuri copilul nici nu le ascultă. Atenția copilului este neapărat necesară.

4. Exprimăm clar cerința, nu sub forma unei rugăminți! Lămurim astfel faptul că nu este la latitudinea copilului dacă îndeplinește sau nu sarcina. Evităm exprimări de tipul: Ești atât de drăguț să-ți așezi, te rog, jucăriile la loc? În loc de aceasta, formulăm: Pune-ți, te rog, jucăriile la loc în dulap!. Nu este decisivă utilizarea sintagmei te rog, ci tonul vocii care întărește cerința. Cerința este adresată pe un ton clar și precis.

5. Formulăm întotdeauna numai o singură cerință! Părinții să formuleze întotdeauna doar o singură cerință. La început, cerințele sunt foarte simple și ușor de îndeplinit, iar cerințele mai dificile sunt evitate. Astfel, crește probabilitatea îndeplinirii cerinței de către copil. Dacă este vorba de sarcini complexe, este recomandat să le fragmentăm în pași mai mici, iar copilul să le realizeze treptat.

6. Rugăm copilul să repete cerința! Copilul va repeta cerințele de fiecare dată, cel puțin la început. Prin aceasta ne putem asigura de faptul că a auzit-o și a înțeles-o. Ulterior, nu mai este nevoie să fie repetate cerințele, însă părinții pot insista în acest sens ori de câte ori nu sunt convinși că au fost auziți și înțeleși.

7. Rămânem în imediata apropiere a copilului pentru a fi siguri că cerința va fi îndeplinită. Dacă la scurt timp după formularea cerinței copilul nu face ceea ce i se cere, atunci părinții o repetă fără a fi supărați. Această a doua cerință ar trebui repetată și de copil.

8. Ne concentrăm mai întâi atenția asupra unui număr mai redus de cerințe. Deoarece este foarte dificilă schimbarea obiceiurilor deja formate, recomandăm părinților să se concentreze asupra cerințelor alese și să le consemneze în jurnal. Părinții se pot aștepta ca cerințele să nu le fie îndeplinite, chiar de la început. Ce dificultăți pot apărea? Unii părinți care adresează foarte multe cerințe copilului lor au greutăți în a renunța cel puțin pe moment la unele dintre ele, chiar și atunci când copilul nu reușește să le îndeplinească. Explicăm părinților faptul că adresarea unor cerințe cărora copilul nu le acordă atenție, este cu mult mai problematică și dăunează mult evoluției ulterioare decât scăderea numărului de cerințe, obiectiv care poate fi mai ușor atins. Modificarea unor asemenea obișnuințe înrădăcinate constituie un proces foarte dificil.

Concluzii

Cercetarea noastră și-a propus să ofere câteva repere psiho-pedagogice specific consilierii la nivelul învățământului preșcolar. Identificând câteva din beneficiile cercetării, menționăm: identificarea nevoilor de informare și de consiliere la nivelul părinților copiilor preșcolari, analiza tipurilor de activități necesare și derulate cu asistența psiho-pedagogică din grădinițe, analiza rolurilor educative ale părinților, examinarea riscurilor de dezvoltare în copilărie, cât și construcția profilului consilierului din învățământul preșcolar, pe fondul descrierii competențelor necesare în activitatea de consiliere a părinților. Nu în ultimul rând, am reușit elaborarea unui posibil program de consiliere a părinților cu copii de vârstă preșcolară.

Un prim aspect critic ce a reieșit din cercetare a fost lipsa de informații referitoare la procesul de consiliere. Părinții sunt cei care atrag atenția cu privire la lipsa de informații concrete, recunoscând că deseori se lovesc de stereotipuri și prejudecăți care, de cele mai multe ori, îi împiedică să recurgă la această modalitate de sprijin. Deși nevoia de consiliere este prezentă, părinții se confruntă frecvent cu probleme, cu situații în care copilul lor are manifestări specifice timidității, preferând să se autoizoleze sau cu situații în care copilul creează moment tensionate. Părinții simt că au probleme de comunicare și se află într-un impas, deoarece se înțeleg destul de greu cu cel mic acasă, având, în același timp, o multitudine de reclamații de la grădiniță pentru că-și deranjează colegii și activitățile.

Necesitatea prezenței unui consilier școlar este susținută de răspunsurile celor trei categorii de subiecți intervievați. Părinții apelează la ședințele de consiliere atunci când: copiii lor au probleme de adaptare și integrare socială, de reușită școlară, autocunoaștere, redusă imagine de sine, crize de dezvoltare, rezolvarea și/sau depășirea unui conflict, identificarea factorilor de risc în integrarea lor în familie, în socialul proximal; au nevoie de a fi învățați cum pot să înțeleagă nevoile și comportamentul copiilor lor; ameliorarea relației cu proprii copii.

Consilierul poate, în același timp, să fie un sprijin și pentru unitatea școlară, sprijinind grădinița în procesul de educare a copiilor, fiind inițiatorul unui parteneriat de succes între grădiniță, familie și alți factori.

Educatorii, în schimb, tind să apeleze la serviciile unui consilier atunci când se confruntă cu probleme legate de cunoașterea copiilor, cu înțelegerea unor probleme ale copiilor, care au nevoie de sprijin în dezvoltarea lor, în asigurarea echilibrului între cerințele școlare și posibilitățile copiilor, în identificarea cauzelor inadapării școlare etc.

Multitudinea motivelor identificate în urma cercetării cu privire la necesitatea existenței unui consilier într-o unitate de învățământ preșcolar sunt variate, plecând de la nevoia de cunoaștere și dezvoltare a personalității copiilor, de exersare a abilităților educaționale de bază: autoservire, învățare, relaționare, autocontrol, cât și pentru identificarea dificultăților

comportamentale, sociale, emoționale și de învățare ale copiilor. Consilierul poate acorda suport copiilor în conformitate cu cerințele și nevoile individuale în vederea responsabilizării preșcolariilor, cu informarea și formarea părinților (familiilor), a cadrelor didactice și nedidactice din grădiniță, a membrilor comunității cu privire la creșterea copiilor. Cerințe speciale ridică depășirea situațiilor de criză, precum și dezvoltarea rețelei de consiliere. Facilitarea procesului de adaptarea a copiilor la cerințele grădiniței și pregătirea pentru școală și viață, reprezintă un alt aspect important care poate fi tratat de către consilierul.

Cercetarea aduce în prim-plan câteva dintre lipsurile procesului de consiliere, care, de cele mai multe ori, împiedică desfășurarea firească a unor activități eficiente. Cele mai întâlnite dezavantaje în sistemul românesc de consiliere școlară îl reprezintă lipsa unui spațiu destinat ședințelor de consiliere, fără de care nu se poate realiza un ambient propice de natură să ajute procesul de consiliere. Aranjarea și dotarea unui ambient propice și plăcut în cadrul căruia să se desfășoare întâlnirile/ședințele de consiliere sunt vitale, deoarece se dorește să ajute persoana consiliată în a se concentra atât prin crearea și asigurarea calmului, a liniștii stimulative din jurul lui.

Inutilitatea unor documente și birocrația excesivă îngreunează procesul de consiliere, împiedicând alocarea de timp util procesului de consiliere. Lipsa timpului nu este resimțită doar de către manageri, educatoare și consilieri, dar și de părinți, care opinează că de cele mai multe ori simt că nu le este acordat suficient timp în vederea ameliorării situațiilor critice ale dezvoltării copiilor.

În cadrul investigațiilor empirice s-a pus accentul pe identificarea nevoilor de informare și de consiliere la nivelul părinților copiilor preșcolari, pe construcția profilului competențelor de bază ale consilierului din învățământul preșcolar, pe descrierea competențelor specifice necesare în activitatea de consiliere a părinților. Din cercetare reiese că procesul de consiliere școlară ar trebui să sprijine copilul, părintele, cadrul didactic ș.a. pentru ca, progresiv, copilul să devină capabil să se ajute singur, să se implice în producerea schimbărilor care i se potrivesc și pe care le dorește, probând încredere în a acționa hotărât, informat, motivat, pozitiv.

Deși această cercetare se focalizează pe importanța consilierii la nivelul preșcolar, putem afirma cu tărie că necesitatea consilierii este resimțită de-a lungul întregii traiectorii școlare, de la grădiniță și până la terminarea studiilor și bineînțeles se poate continua sau se poate suprapune cu alte tipuri de consiliere, precum cea vocațională.

Pentru o imagine sintetică asupra rezultatelor cercetării, menționăm că obiectivele prioritare propuse la începutul studiului nostru - identificarea nevoilor de informare și de consiliere la nivelul părinților copiilor preșcolari, identificarea gradului în care consilierii din grădiniță cunosc și acoperă prin activități adecvate nevoile educative ale părinților, analiza relației dintre grădiniță și familie, cunoașterea și participarea părinților, precum și identificarea gradului de cunoaștere și modului de participare a acestora la activitățile de consiliere, identificarea modurilor de colaborare între grădiniță și familie, analiza așteptărilor celor doi beneficiari ai parteneriatului, cunoașterea și precizarea rolurilor educative ale părinților, identificarea profilului consilierului din învățământul preșcolar și descrierea competențelor necesare în activitatea de consiliere a părinților, identificarea elementelor necesare elaborării unui model de program de consiliere pentru părinți – au fost atinse.

Cu privire la ipotezele cercetării, care au fost stabilite în conformitate cu obiectivele, este de menționat faptul că ipoteza 2 și ipoteza 3 au fost confirmate, iar ipoteza 1 și ipoteza 4 nu au fost validate de datele cercetării.

Corelând rezultatele obținute în urma aplicării instrumentelor de cercetare, și ca urmare a

interpretării acestora se pot enunța următoarele concluzii:

Nu s-a putut identifica o corelație semnificativă între activitatea de consiliere care răspunde nevoilor reale de educație ale părinților și parteneriatul educațional eficient; o posibilă explicație ar putea fi comunicarea ineficientă dintre consilierii școlari și părinții din grădiniță, lipsa de interes a directorilor de grădiniță.

Există o relație pozitiv semnificativă între specificul activității de consiliere și relația de colaborare familie – grădiniță; cadrele didactice din grădiniță au capacitatea de a iniția și dezvolta relații durabile, bazate pe comunicare deplină cu părinții, caracteristică de bază a activității de consiliere, făcând astfel colaborarea familie – grădiniță ca fiind una pozitivă ce aduce în general beneficii ambelor instituții educaționale și în mod special copilului preșcolar.

Există o relație pozitiv semnificativă între activitatea de consiliere și competențele pe care le deține consilierul școlar din grădiniță. Pentru o cât mai eficientă desfășurare a activității de consiliere, consilierul din grădiniță trebuie să aibă, pe lângă pregătirea profesională și competențele adecvate profesiei sale și existența unor condiții de lucru care să îmbunătățească activitatea de consiliere (loc special destinat activităților de consiliere, materiale necesare, teste psihologice, bibliotecă de specialitate – toate acestea jucând un rol important în satisfacerea nevoilor copiilor de către activitatea de consiliere).

Nu a putut fi identificată o corelație între parteneriatul grădiniță – familie și participarea părinților la programe de formare și consiliere; credem că o posibilă explicație ar putea fi slaba promovare a programelor de consiliere și a activității depuse de consilieri în grădiniță, gestionarea ineficientă a relației părinte – consilier școlar de către specialiștii în consiliere, rezistențele manifeste/latente ale părinților în ceea ce privește activitatea de consiliere din grădiniță.

Cercetarea de față își propune să aducă o valoare adăugată în domeniul consilierii părinților, mai ales prin identificarea nevoilor reale de consiliere ale părinților și identificarea gradului în care consilierii din grădiniță cunosc și acoperă prin activități adecvate nevoile educative ale părinților.

Apoi, cercetarea aduce un plus prin identificarea profilului consilierului din învățământul preșcolar și descrierea competențelor necesare în activitatea de consiliere a părinților, precum și identificarea modalităților și condițiilor de dezvoltare ale unui parteneriat educațional eficient.

De asemenea, propunem un *Model de program de consiliere a părinților cu copii de vârstă preșcolară*, care să sprijine consilierii, cadrele didactice și părinții în dezvoltarea rolurilor educative în beneficiul dezvoltării cognitive, socio-emoționale psihomotrice și a limbajului și comunicării copilului preșcolar.

BIBLIOGRAFIE:

1. Vasile Nedelcu- Invitație la cunoașterea de sine, Editura științifică, 1970.
2. Dumitru Salade, *Didactica*, Editura didactică și pedagogică 1982.
3. Voinea, M. (1996). Psihosociologia familiei. București: Editura Universității din București.
4. Băran Pescaru, A. (2004). Familia azi. O perspectivă sociopedagogică. București: Editura Aramis.
5. Druță, F. (1998). Psihosociologia familiei. București: Editura Didactică și Pedagogică.
6. Ionescu, M., Negreanu, E. (coord.) (2006). Educația în familie. Repere și practici actuale. București: Editura Cartea Universitară.
7. Zdrehuș, C. T. (2004). Consiliere psihopedagogică și (O.S.P.). Oradea: Editura Universității din Oradea.
8. Vrăsmaș, E. (2011). Reflecții asupra direcțiilor actuale în studiile privind educația timpurie. În Repere; Revista de Științele educației, nr.5/2011. București: Editura Universității din București.
9. Vrăsmaș, E. (2008). Educația timpurie și grădinița adaptată. De la pedagogia grupului la pedagogia diversității. Suport de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice din învățământul preșcolar, MECT, UNICEF, RENINCO. București.
10. Vrăsmaș, E. (2002). Educația preșcolară în fața provocărilor mileniului trei. În Educația preșcolară în România. Paun, E., Iucu, R. (coord.). Iași: Polirom.
11. Tomșa, Gh. (2008). Consiliere și orientare în școală. București: Universitatea din București – Editura Credis.
12. Popescu-Neveanu, P. (1978). Dicționar de Psihologie. București: Editura Albatros.
13. Păun, E., Iucu, R. (coord.) (2002). Educația preșcolară în România. Iași: Editura Polirom.
14. Dumitriu Gheorghe, 2003, Psihologia dezvoltării și educației, Editura Alma Mater, Bacău.
15. *Cunoașterea copilului* - Rose Vincent, Editura DIDACTICA SI PEDAGOGICA, Anul apariției: 1972.
16. I. Mitrofan, N. Mitrofan, Familia de la A la Z, 1991).
17. Adina Baran-Pescaru, Familia azi. O perspectivă socio-pedagogică, 2004).
18. Murdock, G.P., (1949), Structura socială, Editura MacMillan, New York.
19. Băran-Pescaru, A. (2004). Parteneriat în educație, familie – școală – comunitate. București: Editura Aramis.

20. Tomșa, Gh. (2008). Consiliere și orientare în școală. București: Universitatea din București – Editura Credis.
21. Elisabeta Stănciulescu, Despre trazitie si universitate” (2002).
22. Ezechil, Liliana, - Laborator preșcolar , Editura V& Integral, București, 2004
23. Dumitrana, Magdalena – Didactica preșcolară, Editura V& Integral, București, 1998
24. Băban, Adriana, (coord.), (2001), Consiliere educațională, Ed. Imprimeria Ardealului, Cluj Napoca;
25. Nedelcu, Vasile - Invitație la cunoașterea de sine, Editura științifică, 1970)
26. Revista învățământului preșcolar, Nr. 3-4/ 1998 pag. 23).
27. Băban, Adriana (coordonator) (2001), Consiliere educațională _ Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere, Cluj-Napoca
28. Butnaru, D., și colab., (1999), Consiliere și orientare școlară, Editura Spiru Haret

ANEXA 1

Chestionar pentru determinarea nevoilor de consiliere a părinților Alegeți varianta potrivită prin bifarea răspunsului, după caz. Vă rog să răspundeți ținând cont de situația reală și de opțiunile dumneavoastră . Nu există răspunsuri corecte sau incorecte, nimeni n-o să vă judece răspunsurile! Datele vor fi folosite pentru proiectarea activității de consiliere psihopedagogică, fără precizarea situației particulare a participanților.

1. Persoana/ persoanele care se ocupă cel mai des de copilul/copiii dumneavoastră sunt...			
☐ Mama	☐ Tatăl	☐ Ambii părinți	☐ Bunicii
☐ Personalul grădiniței	☐ Bona	☐ Alte variante și anume...	

2. Atunci când mă confrunt cu probleme în creșterea și educarea copilului meu, apelez la sugestiile...	Deloc	Foarte rar	Uneori	Des	Foarte des
membrilor familiei					
prietenilor și cunoștințelor care au copii de vârsta copilului meu					
altor părinți de pe forumurile Internetului					
medicului de familie și/ sau altor specialiști din instituții					
specialiștilor prin consultarea literaturii de specialitate					
specialiștilor în emisiunile radio/TV					

3. Față de temele propuse pentru a fi abordate împreună cu alți părinți, cu educatoarea și consilierul mă declar...	Foarte dezinteresat	Dezinteresat	Interes mediu	Destul de interesat	Foarte interesat
0	1	2	3	4	5
Cunoașterea propriului copil					
Drepturile și legislația privind drepturile copiilor					
Programul zilnic al copilului					
Copilul meu are probleme de somn/ alimentație					
De ce plânge copilul meu la grădiniță?					
Copilul neascultător					
Copilul curios					
Cum să mă joc cu copilul meu?					
Cum stopăm agresivitatea copiilor?					
Cum comunicăm cu copilul nostru?					
Rivalitatea între frați					
Sfaturi pentru părinții singuri					
De ce copilul nostru nu are chef de joacă?					
De ce copilul meu este răsfățat?					

0	1	2	3	4	5
Strategii educaționale pentru ADHD					
Copiii cu cerințe educative speciale					
Cum se dezvoltă copilului stima de sine?					
Când și cum îmi recompensez/ pedepsesc copilul?					
Copilul și programele TV					
Copilul supradotat					
Are copilul meu nevoie de terapie?					
Fricile copilului meu sunt normale?					
Trucuri pentru părinți					
Altele...					

4. Consider că ar fi util pentru mine ca părinte să fac schimb de experiență și să primesc sprijin de la...	Deloc	Foarte rar	Uneori	Des	Foarte des
Alți părinți care se confruntă cu situații asemănătoare în cadrul unor întâlniri organizate în grădiniță de educatoare și/ sau consilier					
Educatorul grupei la întâlniri destinate tuturor părinților					
Educator și consilier, în mod confidențial					
Consilier, în mod confidențial					
Consilier și alte instituții/ specialiști autorizați					

5. În vederea unei bune colaborări între grădiniță și familie mă consider dispus...	Deloc	Foarte rar	Uneori	Des	Foarte des
Să observ propriul copil la activitățile organizate la grupa de copii de către educatoare/ consilier.					
Să particip la întâlnirile cu ceilalți părinți ai copiilor din grupă.					
Să particip la activitățile organizate pe teme propuse de consilierul grădiniței.					
Să activez ca voluntar pentru sprijinirea altor părinți și copii cu dificultăți.					
Să apelez la consiliere individuală sau alături de copil.					
Să accept consilierea individuală a copilului meu.					

Notă: Vă rog să aduceți la cunoștință consilierului decizia dumneavoastră ca propriul copil să beneficieze de sprijin individual și să semnați acordul de principiu.

Date generale despre familie:

- Nume și prenume copil: _____
- Data și locul nașterii: _____
- Numele și prenumele tatălui: _____
- Numele și prenumele mamei: _____
- Grupa din care face parte copilul: _____
- Numele și prenumele educatoarei: _____

Vă mulțumim pentru sprijinul acordat prin completarea acestui chestionar!

ANEXA 2

Chestionar pentru părinți

1. Care este gradul de rudenie cu copilul?
2. Din câte persoane este formată familia dumneavoastră?
3. Al câtelea este copilul în ordinea nașterilor?
4. Vă rugăm să ne oferiți câteva informații despre fiecare membru al familiei dumneavoastră, în funcție de gradul de rudenie cu copilul, conform exemplului.

Nr. crt.	Grad de rudenie cu copilul	Sex	Vârstă	Ocupație	Studii	Etnie/naționalitate

5. Câte ore stă în medie copilul acasă într-o zi lucrătoare?
6. Care dintre părinți se ocupă mai mult de educația copilului?
7. Mai sunt și alte persoane care se ocupă de educația copilului? Cine anume?
8. Cum puteți caracteriza relația copilului cu fiecare dintre frați?
9. Faceți des observații copilului dumneavoastră? Ce vă nemulțumește cel mai des?
10. Cum procedați atunci când copilul greșește?
11. Vă supărați atunci când copilul vă contrazice?
12. Cedați ușor în fața insistențelor copilului atunci când el solicită ceva cu care nu sunteți de acord?
13. Considerați benefică exigența în educația copilului dumneavoastră?
14. Vă înțelegeți cu soțul/ soția în privința pedepselor și recompenselor ?
15. De care dintre părinți/ persoane care îl îngrijesc este copilul mai atașat?
16. Care dintre membrii familiei este mai autoritar cu copilul?
17. Care sunt activitățile din afara grădiniței la care copilul participă cu sprijinul dumneavoastră?
18. În ce situații povestește copilul despre activitatea de la grădiniță?
19. Care sunt așteptările dumneavoastră față de copil în acest an?
20. Cum considerați că s-a integrat copilul dumneavoastră în grădiniță?
Familia este mulțumită de el?

ANEXA 3

Test privind stresul la copii

(*The Stress Test for Children: David Elkind, 1988*)

Moartea unuia dintre părinți;	100	Frați mai mari sau surori care părăsesc casa;	29
Divorțul părinților;	73	Probleme cu bunicii;	29
Separarea părinților;	65	Realizări personale remarcabile;	28
Părinte care călătorește ca parte a slujbei;	63	Mutarea într-un alt oraș;	26
Probleme de sănătate ale copilului;	53	Mutarea într-o altă zonă a orașului;	26
Recăsătorirea părinților;	50	Primirea sau pierderea unui animal de casă;	25
Părinte concediat;	47	Schimbări în obiceiurile personale;	24
Părinți care se împacă;	45	Probleme cu educatorii;	24
Mama care are serviciu;	45	Schimbarea orelor petrecute cu bona sau/ și la grădiniță;	20
Schimbări în starea de sănătate a unui membru al familiei;	44	Mutarea într-o casă nouă;	20
Mama care rămâne însărcinată;	40	Mutarea într-o școală nouă;	20
Dificultăți la școală;	39	Schimbări în obiceiurile de joacă;	19
Nașterea unui frate;	39	Vacanțe petrecute cu familia;	19
Schimbări la școală (educator nou, mutarea în altă clasă);	39	Schimbarea prietenilor;	18
Schimbări în starea financiară a familiei;	38	Frecventarea unei tabere de vară;	17
Rănirea sau îmbolnăvirea unui prieten apropiat;	37	Schimbări în obiceiurile de somn;	16
Inițierea în/ schimbarea activități extra-curriculare (lecții de muzică...);	36	Schimbarea componenței familiei;	15
Schimbarea numărului sau lupte între frați;	35	Schimbarea obiceiurilor de masă;	15
Amenințarea cu violența în școală;	31	Schimbarea volumului de timp petrecut la TV;	14
Furt al unor bunuri personale;	30	Sărbătorirea zilei de naștere;	12
Schimbări în responsabilitățile avute acasă;	29	Pedepsirea pentru că nu a spus adevărul.	11

ISBN 978-630-6502-74-5
Editura Meritocrat Cluj-Napoca
meritocratj@gmail.com

